

StOKpaardje

Nieuwsbrief van Stichting 't Oude Kinderboek
jaargang 9, nummer 3, 2013

Colofon

Stichting 't Oude Kinderboek
Laarstraat 31
7201 CB Zutphen
0575-545117

info@stichtingtoudekinderboek.nl

di t/m vrij 13.00 - 17.00 uur

www.stichtingtoudekinderboek.nl

issn 1873-9474 (gedrukt)

issn 2211-7989 (online)

ABN-AMRO 61 17 46 190

StOK is een ANBI

Doelstelling:

Het verzamelen, bewaren en ter inzage geven van in principe niet recent verschenen kinder- en jeugdliteratuur, in het bijzonder uit het Nederlandse taalgebied.

Van het bestuur

Aansluitend op mijn vorige stukje kan ik meedelen dat de ontknoping over onze huisvesting steeds dichterbij komt.

Van het reeds veelgenoemde Broederenkloostercomplex in Zutphen worden momenteel vijf varianten uitgewerkt waarover de gemeenteraad moet gaan beslissen:

variant 0 = bestaande gebouw

variant 1 = uitbreiding met deels omsloten kloosterhof

variant 2 = uitbreiding met omsloten kloosterhof met onderdoorgang

variant 3 = uitbreiding met bebouwing langs

Rozengracht

variant 4 = uitbreiding ondergronds

StOK heeft steeds aangegeven dat in het complex voor haar een presentatieruimte, een werkruimte en een depot nodig zijn die dicht bij elkaar moeten liggen. In de varianten 1, 2 en 3 is daarin voorzien. In de varianten 0 en 4 worden depots en werkruimtes *buiten* het complex gesitueerd, waardoor voor StOK onwerkbaar situaties ontstaan.

Eind juni zal de gemeenteraad besluiten of het Broederenkloostercomplex gerealiseerd gaat worden. Wij wachten met spanning af voor welke variant men uiteindelijk zal kiezen.

De aanhoudende onzekerheid is voor het bestuur aanleiding om te bezien of er nog andere mogelijkheden zijn voor onze huisvesting. *Wordt vervolgd.*

Reint Jan Terbijhe, voorzitter StOK

Stichting 't Oude Kinderboek heeft ernaar gestreefd om de rechten betreffende de illustraties en de afbeeldingen te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten hierop te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot Stichting 't Oude Kinderboek wenden.

Zonder toestemming van StOK mag niets uit de artikelen worden overgenomen.

Etalage en vitrines

Na de vorstelijke etalage in verband met 30 april weer eens iets heel anders. Vroeger kon je bij allerlei artikelen plaatjes verzamelen om in een album te plakken en ook kon je bonnetjes sparen om met een volgeplakte kaart een volledig boekje te ontvangen. Voorbeelden hiervan zijn natuurlijk de Verkadealbums, maar ook de Piggelmee-boeken en de talloze Flipje-verhaaltjes.

In de vitrine van de Graafschap Bibliotheken Zutphen in de Broederenkerk is, misschien wat voortijdig, het onderwerp 'Zomer' vormgegeven. Niet alleen met de zomerse plaatjes van Rie Cramer, maar ook met allerlei boeken waarbij het woord Zomer in de titel voorkomt: *Zomer op de hei*, *Polderkinderen in de zomer*, *Een zomer aan de Achterweg*, *Nan's zonnige zomer*, en vele andere.

In vitrine I van onze bibliotheek in de Laarstraat stallen we dit keer een bijzondere schenking uit, die elders in deze aflevering nog uitvoerig wordt besproken. Het betreft hier prentenboeken, bijzondere boekvormen, reclame-uitgaven en sprookjesboeken, allemaal behoorlijk oud (uitgebracht tussen 1850 en 1940).

Vitrine II wordt gevuld met doe-het-zelfboeken, knutselboeken, spelletjesboeken, kleurboeken, kunstjes- en trukenboeken en ook nog vouwboeken, schaduwbeeldenboeken, touwfigurenboeken en goochelboeken. Vermaak genoeg voor een verregende zomer!

Recente schenkingen

De collectie van StOK komt tot stand via schenkingen en neemt daardoor voortdurend in belang toe. Niet alleen numeriek, maar ook kwalitatief. We mogen gerust zeggen dat bij iedere schenking iets waardevols zit, maar soms kunnen we spreken van een uitzonderlijke kwaliteit. Dit is zeker het geval bij de donatie van mevr. Van Julsingha uit Utrecht.

[\[Meer\]](#)

Geschenkbepreking Puump gaat zwemmen

Een reeks prentenboekjes die je dolgraag als privé bezit zou hebben, compleet natuurlijk en het liefst gaaf, d.w.z. met ongeschonden ringband. Die kans is gering, omdat spiraalbandjes zeer kwetsbaar zijn, en zeker als ze in handen van kinderen zijn geweest. Normaal eigenlijk. Bedoelde boekjes verdienen het immers stukgelezen te worden. We praten over *Jeugd en Vreugd, een frissche kinderboekenrij*, met name over *Puump gaat zwemmen*, nummer vijf uit de serie.

[\[Meer\]](#)

Jules Verne versus Edgar Rice Burroughs

Er zijn meerdere auteurs geweest die schreven over een vermeende binnenaarde. Twee daarvan zijn het meest bekend, namelijk Jules Verne en Edgar Rice Burroughs. In dit Stokpaardje een artikel over de overeenkomsten en de verschillen tussen de binnenaarde van beide auteurs.

[\[Meer\]](#)

Boekbespreking Kleine Sjang en zijn vriendjes

Na de Duitse en Noorse 'buitenlandse gasten' in de vaderlandse jeugdliteratuur, is nu de beurt aan een Amerikaanse. Eleanor Lattimore heet ze en ze werd bekend met haar boeken over Kleine Sjang, een Chinees jongetje uit de nadagen van het Keizerrijk China en de eerste jaren van de Republiek. De serie boeken over Kleine Sjang wordt algemeen erkend als een klassieker uit de wereldliteratuur voor kinderen. Behalve voor de tekst tekende Lattimore ook voor de illustraties, door de uitgever uitzonderlijk gul toebedeeld.

[\[Meer\]](#)

150 jaar Jules Verne - Aflevering 3

Aanleiding voor deze serie van zes afleveringen was het feit dat 150 jaar geleden Jules Verne de eerste van zijn Wonderreizen publiceerde. Het inrichten van onze etalage met zijn boeken heeft een aantal interessante bijzonderheden opgeleverd! Bij de voorbereiding bleken we onder onze vrijwilligers de zoon van een bekend illustrator te hebben. Deze tekenaar heeft onder meer de boekomslagen ontworpen voor een serie Jules Verne boeken. En aangezien ook de zoon, Wiek Akkermans, erfelijk belast is met enig tekentalent heeft hij voor ons een vrije versie van deze omslagen nageschilderd als blikvanger voor de etalage.

Bij het zoeken naar informatie over deze beroemde schrijver kwamen we via het Jules Verne Genootschap in contact met Karol Van Bastelaar, die ons een aantal boeken van Verne te leen gaf. Bovendien kregen we de door hem geschreven *Jules Verne Gids* ten geschenke.

[\[Meer\]](#)

Agenda

&

Berichten

Een kinderboek met een verhaal, eenmaal in Amsterdam en eenmaal in Rotterdam. Expositie n.a.v. het twintigjarig bestaan van de Stichting Geschiedenis

Kinder- en Jeugdliteratuur. Voor uitgebreide informatie zie: www.hetoudekinderboek.nl. Aanbevolen!

Bent u op een mooie zomermiddag in Zutphen? Loop dan even binnen bij StOK aan de Laarstraat. Geniet van de etalage (deze zomer een uitstalling van 'reclameboekjes') en de twee vitrines. Ga ook nog even de tuin in om wat te lezen. En wellicht verlaat u de bibliotheek met een mooi oud boek voor een prikkie gekocht. Info:

Een kinderboek met een verhaal. Op www.hetoudekinderboek.nl. kunt u deze expositie ook virtueel bekijken. Ruim honderd titels en verhalen, van onder meer enkele bekende Nederlanders.

Als u naar Picasaweb van Google gaat, kunt u de prachtige slideshows zien van meer dan 600 oude kinderboeken. De titels zijn vooral ook op hun visuele aantrekkelijkheid gekozen. Bijvoorbeeld kunt u zich laten verrassen door de Flipposcoop met meester Snuffel, juffrouw Schaap en Bertje Big en door de leuke tekeningen van E.M. ten Harmsen van der Beek. Let op: Heel precies de website intikken: www.picasaweb.google.com/oude.kinderboeken/FlipposcoopDeBetuwe1948.

Het is nog vroeg, maar hij komt er alweer aan: *De Kinderboekenweek*, van 2.10 t/m 13.10. Het bijbehorende geschenk heet *Je bent super....Jan!* door Harmen van Straaten.

www.stichtingoudekinderboek.nl.

Wilt u nog eens beleven hoe een schooltje uit de tijd van Dik Trom eruit zag, ga dan naar het Noordhollandse Etersheim. Info: www.hetschooltjevandiktrom.nl.

Heeft u naar aanleiding van de nieuwsbrief vragen of opmerkingen, dan kunt u [ons mailen](#).

Copyright Stichting 't Oude Kinderboek | Dit bericht ongewenst? [klik hier om uzelf uit te schrijven](#)

Prachtige schenking!

In mei ontvingen we van mevrouw Van Julsingha uit Utrecht drie dozen met oude kinderboeken van uitzonderlijke kwaliteit. Deze betreft zowel de conditie van de boeken, waardoor we veel stukgelezen exemplaren konden vervangen, als de inhoud en de ouderdom; er waren uitgaven bij van vóór 1900, zeldzame reclame-uitgaven, beweegbare prentenboeken, oude sprookjes en ook verschillende buitenlandse kinderboekjes. De meeste zijn gedateerd tussen 1920 en 1950. In juni gaan we een deel van deze schenking in onze vitrine tentoonstellen. Hieronder een vijftal titels:

Puump gaat zwemmen, met tekst en tekeningen van Agathe Ramaker-Willink (1902- 1977), uitgegeven door J.M. Meulenhoff te Amsterdam in 1937. De tekst is handgeschreven. Afmetingen: 18 bij 22 cm. 14 pagina's. De rug is voorzien van een spiraalband. Genre: gezinsverhalen, poppenverhalen, prentenboeken. (Zie bespreking door Bram van IJperen).

De geheime krachten der natuur door F.G. Braner. Uitgegeven door D. Noothoven van Goor te Leiden, omstreeks 1850. Met 12 gekleurde platen. Illustrator onbekend. Afmetingen: 15 bij 21 cm. 120 pagina's, ongenummerd. Genre: informatief, wetenschap.

Voor 't kleintje door Sijtje Aafjes (1893- van 'onverscheurbaar' linnen. Kluitman te Alkmaar in ong. 1930. cm. 6 pagina's. Genre: kleuterboeken, boeken.

1972), een boxboekje Uitgegeven door de fa. Afmetingen 26 bij 17 speelgoed, linnen

Van vier vroolijke klantjes in het Zouteland door Ella Reitsma, met illustraties van Ella Riemersma (1903-1993) uitgegeven door G.B. van Goor zonen te Gouda in 1930. Afmetingen: 32 bij 23 cm. 28 pagina's. Genre: prentenboeken, vakantie verhalen, rijmvertellingen, gezinsverhalen.

Ondeugende kinderen, een vermakelijk Goeverneur, uitgegeven door J.F. van Lithografie Emrik & Binger. Genre: moralistische verhalen, smeerpoetsverhalen.

prentenboek met rijmen van J.J.A. Druten te Sneek in ong. 1880. Afmetingen: 16 bij 22 cm. 11 pagina's. rijmvertellingen,

Geschenkbespreking Puump gaat zwemmen

Puump gaat zwemmen, tekst en tekeningen van A. Hamaker-Willink (1902-1977), uitgever J.M. Meulenhoff, Amsterdam, deel 5 uit de serie Jeugd en Vreugd, uitgebracht in 1937. Genre: Kleuterverhalen; Prentenboeken; Gezinsverhalen; Poppenverhalen; Humoristische verhalen.

Fysieke boek

Bijzonderheden. De namen van auteur, illustrator en uitgeverij staan op de omslag, niet op de titelpagina. Alle tekst is geschreven in een persoonlijk handschrift, behalve de pagina reclame van de uitgever op het achterplat. Voor de illustraties, talrijk, kleurig en fris, zijn in de tekst eromheen ruimtes uitgespaard, in twee verschillende typen letters: grote en kleine; soms slaan de grote letters op de plaatjes, maar vaak ook niet. De kleurige en fijne tekeningen verlenen het verhaaltje een jolig karakter. Leve de pret.

Bindwijze. De manier waarop dit boekje vervaardigd is, wordt spiraalgebonden genoemd. Het is een ringbandje dus. Onmiskenbaar handig zo'n boek. Je kunt het volledig openklappen zonder dat de pagina's terugvallen. Nadeel, zeker als het in kinderhanden terecht komt, is de kwetsbaarheid, vooral wanneer de onverstevigde perforaties te dicht op de rand zijn geplaatst. Bij de verzamelaars zal dit type boekjes in een plastic hulsje bewaard worden. Een meer dan leuke serie om te hebben, of aan je verzameling toe te voegen. Ik geef u de titels, no.1 *Puump*, no.2 *Mathijs*, no.3 *Oom Arend's huis*, no.4 *De drie Indiaantjes*, no.5 *Puump gaat zwemmen*, en tenslotte no.6 *De nieuwe avonturen van Puump* (Dit is waarschijnlijk het deel dat in no.5 staat aangekondigd als Puump die naar de kleuterschool gaat).

Verhaal

Op een mooie dag komt oom Hemme, zonder tante Menanne, op bezoek bij een gezin, dat bestaat uit twee kinderen, hun vader en moeder, en een poppenkind, Puump genoemd. Wiek en Afoe, zo heten de jongen en het meisje, en ook hun ouders zien vol verwachting uit naar de komst van oom. De enige die hiermee niet blij is, is Puump. Oom Hemme staat niettemin bekend als een vrolijke Frans, als de 'gekke oom', zo'n type dat in de beste families voorkomt. Zo komt hij, een half uur te vroeg, met de deur in huis gevallen, omdat hij vond dat de trein te langzaam reed en hij deze daarom maar is gaan duwen. Om sneller bij nichtje Afoe te zijn, grapte hij. Bij deze ene grap bleef het niet. Oom laat zich moeiteloos door Puump verleiden met de hele familie te gaan zwemmen. Hij springt met een grote plons in het water om gouden tientjes op de bodem van het bad te gaan zoeken. De daarop volgende zoektocht leidt tot de waterdooop van

Pluump, die zo nieuwsgierig naar de geldschat is dat ze te ver voorover buigt, met alle gevolgen van dien. Moedertje Afoe voelt zich verantwoordelijk voor het gebeurde en wil daarom meteen leren zwemmen.

Conclusie

Een krant schreef destijds: 'De boekjes, verschenen in deze serie, kunnen zich met de beste werkjes in dit genre meten. Zij munten uit door originaliteit en frisheid.' Helemaal mee eens. Luchtigheid en vrolijkheid voeren de boventoon, maar ook een vleugje nut (Afoe's zwemles) ontbreekt niet. Als de andere deeltjes van hetzelfde kaliber zijn dan is de ondertitel van *Jeugd en Vreugd* helemaal terecht: een frisse kinderboekenrij!

Ten slotte

Natuurlijk zullen maar weinigen de reeks compleet en gaaf in huis hebben. Geen nood! Drie ervan, *Puump gaat zwemmen*, *Mathijs*, *De drie indiaantjes*, zijn online op ware grootte te lezen. Via de website van de Koninklijke Bibliotheek (www.kb.nl) zoeken via het Geheugen van Nederland). Of mooier nog: U komt ze bij StOK, Laarstraat, Zutphen bekijken en lezen, van de zomer in onze achtertuin. In een uur heeft u ze uit.

Bram van IJperen

Jules Verne versus Edgar Rice Burroughs

Jules Verne was een van de eerste schrijvers die sciencefictionverhalen schreef. Zijn verhalen waren meestal gebaseerd op de wetenschappelijke inzichten zoals die golden in de tijd waarin hij leefde (1828-1905). Een andere auteur in dit genre was Edgar Rice Burroughs (1875-1950). Deze laatste is vooral bekend geworden door zijn creatie Tarzan, maar zijn eerste verhalen waren sciencefiction- of fantasyverhalen die speelden op de planeet Mars. Later schreef hij nog verhalen die gesitueerd zijn op de maan en de planeet Venus enevenals bij Verne, in een binnenaarde.

Binnenaarde

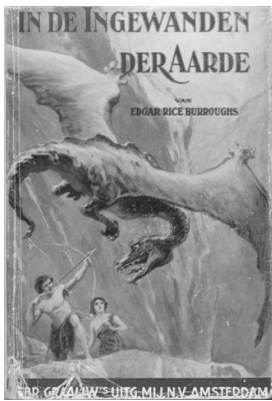
In veel culturen kan men het idee dat de aarde eigenlijk hol zou zijn, terugvinden in allerlei verhalen zoals die over aardmannetjes, en in sprookjes en legenden. Ook in de Griekse en Noorse mythologie komen deze begrippen voor. Daarbij moet men bedenken dat deze verhalen ontstonden in een tijd dat de echte wetenschap nog in haar kinderschoenen stond. Er was dus ruimte voor allerlei veronderstellingen. Maar ook toen de wetenschappelijke inzichten zich meer hadden ontwikkeld bleef men soms vasthouden aan eerdere inzichten. Het was zelfs zo dat er toen nog wetenschappers waren die een theorie zoals die van het bestaan van een holle aarde in enkele wetenschappelijke publicaties uitdroegen. Een van hen was bijvoorbeeld de wetenschapper Sir Edmond Halley die deze theorie in de 17^e eeuw publiceerde. Dat had mede tot gevolg dat deze veronderstellingen dus een dankbaar uitgangspunt werden voor romantische fantasieën. Zo schreven naast Jules Verne en Burroughs, auteurs als Edgar Allan Poe en Max Mc Coy verhalen over een binnenaarde. In dit artikel een vergelijking tussen de binnenaarde van Verne en die van Burroughs.

Naar het middelpunt der aarde, door Jules Verne

Het boek begint als professor Lidenbrock een oude IJslandse gecodeerde runentekst bestudeert en deze met enige hulp van zijn neefje Axel weet te ontcijferen. De tekst luidt: "Daal af in de krater van Sneffels Yocul (Snaefellsjökull), die door de schaduw van de Scartaris getroffen wordt vóór de eerste juli, vermetele reiziger! en gij zult het middelpunt der aarde bereiken. Ik heb het gedaan. Arne Saknussemm". De professor vertrekt hierop samen met neef Axel naar IJsland om samen met de gehuurde gids Hans Bjelke en enkele anderen in de slapende vulkaan Snaefellsjökull af te dalen. De groep daalt steeds dieper af en gaat zuidwaarts weg van IJsland. Op een diepte van ongeveer 150 kilometer bereikt men een enorme grot met daarin een onderaardse zee. De grot wordt verlicht door een elektrisch verschijnsel en ook komen er weersverschijnselen in voor. Op een geïmproviseerd vlot vertrekt men naar een kaap, die ze Kaap Saknussemm noemen en die gelegen is aan de zuidkust van

deze enorme onderaardse zee. De oversteek duurt vele dagen. De reizigers ontdekken bij die kaap diverse prehistorische dieren en zelfs een prehistorische mensensoort. Veiligheidsoverwegingen doen de groep besluiten zich daarvan terug te trekken en de reis in het spoor van Saksussem te vervolgen. De route blijkt echter door een rotsformatie te worden geblokkeerd. De professor en Axel besluiten dit obstakel met buskruit op te blazen. Door de ontploffing wordt het vlot met daarop Axel, de professor en Hans in een donker gat gezogen. Dat gat blijkt uiteindelijk door een kraterpijp naar een vulkaan te leiden. Het water verdampt en ze blijven achter in een soort lavadeeg. Ze verliezen het bewustzijn, komen met vlot en al door de krater naar buiten. Als ze weer bijkomen blijken ze op het Italiaanse eiland Stromboli te zijn. Na gids Hans te hebben uitbetaald gaat het groepje uit elkaar. Professor Lidenbrock wordt zeer beroemd en Axel trouwt met zijn geliefde Graüben.

In de ingewanden der aarde, door Edgar Rice Burroughs

Burroughs liet het niet bij één boek dat zich afspeelt in de binnenaarde. De hoofdpersonen in deze boeken zijn Abner Perry en David Innes. Perry is de wetenschapper en Innes, zijn vriend en helper, is een mijnbouwkundige. Perry construeert een bemanbare aardboor. Hij noemt het toestel een "IJzeren Mol". De twee vrienden gaan het apparaat uitproberen op een proefreisje en het ding lijkt te werken. Als zij echter het toestel willen keren om naar het aardoppervlak terug te gaan blijkt dat onmogelijk en het toestel vervolgt zijn weg, schijnbaar de ondergang tegemoet. De twee raken bewusteloos en als ze weer bij kennis komen, bevinden ze zich weer op het aardoppervlak, althans dat denken ze. Ze komen er al snel achter dat ze zich bevinden in een binnenaarde met een eigen zon en maan. Deze wereld ziet eruit zoals de aarde er in prehistorische tijden moet hebben uitgezien. Deze binnenwereld wordt

door haar menselijke bewoners Pellucidar genoemd. De meeste menselijke bewoners delen een gemeenschappelijke taal. Pellucidar wordt bewoond door allerlei reptielen, sabeltandtijgers en andere, in de buitenwereld reeds lang ausgestorven dieren. De mensen die er wonen leven als het ware nog in het stenen tijdperk. Ze worden als slaven gebruikt door een intelligent reptielenras, de Mahars, die zich daarbij laten bijstaan door een ras van halfapen, de Sagoths. Beide mannen worden gevangen genomen door de Sagoths en zijn bestemd om de Mahars als slaven te dienen. Ze weten zich te bevrijden en verenigen de mensenstammen. Na allerlei avonturen worden de Mahars verjaagd en houdt Innes er nog een leuke vrouwelijke relatie, Dian de Schone, aan over.

Overeenkomsten en verschillen

De binnenwereld die Burroughs in zijn boeken schetst, heeft punten van overeenkomst met die van Verne, maar ze verschilt toch ook op tal van punten. In beide werelden komen we prehistorische mensen, dieren en bossen tegen. Maar daar houdt het dan ook wel mee op. Nemen we alleen al het bestaan van een zon en maan in de binnenwereld van Burroughs, die komt men bij Verne niet tegen. Burroughs maakte er bovendien een hele romancyclus van. Liefst zeven boeken schrijft hij erover. In een daarvan komt ook Tarzan zelfs nog in Pellucidar terecht. Verne laat het bij één deel en laat zijn hoofdpersonen terugkeren in de buitenwereld. De hoofdpersonen van Burroughs blijven in de binnenwereld. In de opeenvolgende boeken van Burroughs over de binnenwereld laat hij zijn grote fantasie de vrije loop. Zo blijkt in die latere delen dat Pellucidar ook nog via een polaire opening bereikbaar is. Verne echter laat zich meer leiden door de in zijn tijd geldende wetenschappelijke opvattingen. Beide auteurs zijn bekend geworden als schrijvers in het sciencefictiongenre, maar de verschillen in de verhalen over de binnenaarde zijn toch groot. Verne lijkt in dit geval meer van de science te zijn, terwijl Burroughs meer van de fiction is. Het is niet onmogelijk dat Burroughs zich heeft laten inspireren door Verne. Hij leefde immers wat later en kon dus op het verhaal van Verne zijn eigen fantasie loslaten. Verne's boek verscheen namelijk in 1864 en dat van Burroughs vijftig jaar later, in 1914. Deze veronderstelling wordt nog aannemelijker als men weet dat in artikelen en boeken over Burroughs wel wordt gesuggereerd dat hij zich bij zijn schepping van Tarzan heeft laten inspireren door Kiplings *Jungleboek*, en bij een van de boeken over deze jungleheld, *Tarzan en het mierenvolk*, door Jonathan Swifts *Gullivers reizen*.

De tijd waarin beide boeken geschreven zijn, maakt dat ze nu wel wat gedateerd overkomen. Dit wordt zeker in het boek van Verne nog versterkt door zijn schrijfstijl, die in mijn beleving wat traag is. Als u dat echter voor lief neemt kunnen beide boeken u nog menig leuk uurtje bezorgen.

Boekbespreking Kleine Sjang en zijn vriendjes

Kleine Sjang en zijn vriendjes, door E.F. Lattimore, met tekeningen van de schrijfster, bewerkt door Clara Asscher-Pinkhof, 1963, 1e druk 1936, H.P. Leopolds Uitgeverij N.V. te 's Gravenhage, eerste oorspronkelijke Amerikaanse uitgave 1931.

Genre: Verhalen over niet-westerse culturen en volken; Kleuterverhalen; Dorpsverhalen.

Auteur en illustratrice

Eleanor Frances Lattimore, Amerikaans auteur en illustratrice, werd geboren in Shanghai in 1904 en overleed in 1986 in Raleigh, North Carolina. Ze werd grootgebracht in China, waar haar vader Engels doceerde aan de universiteit. Haar ene broer was dichter en vertaler, haar andere China deskundige. In 1920 ging Eleanor naar de VS. Ze studeerde kunstgeschiedenis en werkte enkele jaren als freelance kunstenaar. Bekendheid verwierf ze als schrijver en tekenaar van meer dan 50 kinderboeken. Een aantal hiervan zijn gebaseerd op haar jeugdervaringen in China. De verhalen over Kleine Sjang (Little Pear) worden beschouwd als klassiekers. Een ander bekend jeugdboek van Lattimore is *Junior, het negerjongetje*, uit 1939.

Clara Asscher-Pinkhof, die alle vier Kleine Sjang boeken en ook Junior bewerkte, heeft door haar joodse afkomst een zeer bewogen leven gehad. In 1944, overgebracht uit Westerbork, kwam ze in Bergen-Belsen terecht, welk kamp ze ook overleefde. Ze ging naar Palestina, keerde terug naar Nederland en overleed in 1984 in Haifa op bijna 90-jarige leeftijd. Haar bewerking uit het Engels naar het Nederlands doet buitengewoon natuurlijk aan. Clara Asscher-Pinkhof werkte mee aan talrijke tijdschriften voor kinderen en is als schrijfster onder meer bekend van een door Miep de Feijter geïllustreerde serie kinderboeken. Van *Kleine Sjang* verscheen jaren later een tweede vertaling, van Selma Noort, en ook een met een andere illustrator. Over diens tekeningen kan ik enkel afgaan op het oordeel van anderen: 'Ze hálén het niet bij de oorspronkelijke'. Ik kan me er iets bij voorstellen. De illustraties van Eleanor Frances Lattimore zijn namelijk moeilijk te overtreffen.

Fysieke boek

Twee zaken vallen direct op aan ons boek. Ten eerste zijn kwaliteit: stevig gebonden, fijn dik papier en met een stofomslag dat tegen een stootje kan. Zowel band als voor- en achterkant van het omslag zijn geel van kleur, met daarop rode figuurtjes van spelende kinderen. De binnenkant van de wikkel bevat nuttige uitgeverreclame, voor dit boek en drie andere over Sjang.

Het tweede opvallende is het ongekend gróte aantal tekeningen: 100 stuks – waarvan ruim 30 paginagroot – op 130 bladzijden tekst. Illustraties die de tekst op de voet volgen en ze nauwkeurig uitbeelden. En dat allemaal in een verfrissende, ogenschijnlijk eenvoudige manier van tekenen, in dikke zwarte lijnen met veel contrasterend wit.

Het verhaal

Het huis, waar kleine Sjang in woonde

Waar en wanneer. Het verhaal moet zich hebben afgespeeld op het platteland in de omgeving van Shanghai en tegen de achtergrond van het verdwijnende Chinese keizerrijk (1912) en de nieuwe Republiek China. Het boek verscheen in Amerika in 1931, dus korte tijd nadat de latere sterke man Chiang Kai-Shek het roer in China had overgenomen.

Gelukkig gezin.

Sjang is het voorlaatste uit een gezin van vier kinderen: vader, moeder, zusjes Dagu en Ergu en kleine broertje Shing-er. Het gezin woont in een typisch Chinese woning, die door de auteur nauwkeurig is beschreven en getekend. Vader werkt op het land, moeder thuis, waar ze het huishouden doet en voor de kinderen zorgt. Ze wordt daarbij geholpen door de meisjes en..... Kleine Sjang. Wanneer deze eens op Shing-er moet passen, doet hij dat samen met

Dikkop, zijn beste vriendje, met als resultaat dat zij met elkaars broertje thuiskomen. Ze dachten dat hun ouders zo iets wel leuk zouden vinden.

Dikkop wordt Kaalkop. Een andere keer gaan beide jongens het dorp in met een door Dikkop gevonden dubbeltje, waar je een heleboel speelgoed voor kon kopen. Dat doen ze echter niet, want Dikkop komt op het idee zijn drie nog resterende varkensstaartjes te laten afscheren om zo op een man te lijken. Zijn moeder kon het niet waarderen.

Longdong, longdong, chiba longdong. Samen beleven ze het Nieuwjaarsfeest, wanneer ze elkaar op straat ontmoeten aangetrokken door het geluid van voetzoekers en de aanblik van acrobaten, goochelaars en andere kunstmakers. Vooral de toer met stokken en ronddraaiende schijven en de truc - longdong, longdong, chiba longdong - met de goudvissenkom maken veel indruk.

Herfst en winter in China. Sjang gaat ook vaak alleen op stap, zoals toen hij bladeren ging harken, brandstof voor de kachel, en toen hij zijn vogeltje in een kooitje ging uitlaten omdat een oude man dat ook deed. Prachtig worden zijn belevenissen op het ijs beschreven, op de schaats - Chinezen deden het op één schaats - en op de prikslede met de stok tussen de benen.

Speelgoed. China en speelgoed, ze horen bij elkaar als horloges en Zwitserland. Veel van het speelgoed waar de kinderen van nu mee spelen is

eeuwen geleden door Chinezen bedacht. Ook in ons boek is er veel aandacht voor spelen en spelletjes. Zo zien we kinderen vliegers oplaten, een zoemende diabolo in de hoogte gooien en opvangen, bokspringen en pluimbal spelen. De pluimbal was gemaakt van drie haneveren met onderaan een paar munten in een doekje. Voetballers zouden dit spel 'balletje hooghouden' noemen.

Conclusie

Hiermee zijn we snel klaar. *Kleine Sjang en zijn vriendjes* is een vrolijk, fris, leerzaam en vooral ook goed geschreven boek, in soepel en mooi Nederlands. Echte feelgood literatuur. De kwalificatie *klassiek* boek uit de wereldliteratuur voor de jeugd lijkt me terecht. Ik ben ervan overtuigd dat de kwaliteit van de tekeningen hebben bijgedragen aan die hoge waardering. Wat het grote aantal ervan betreft zou je het boek ook nog tot het genre Prentenboeken kunnen rekenen.

Ten slotte

In de jaren 20 t/m 40 zijn meer jeugdboeken over China uitgebracht. Een flink aantal daarvan zijn avonturenverhalen en jongensboeken (opiumsmokkel!). Andere mogen ook de genrenaam Verhalen over niet-westerse culturen en volken dragen.

Dat laatste geldt zeker voor Niemeijers plaatjesalbum *Japan en China* (1924) en *China en de Chinezen* (Otto Felsing/P. Louwerse). Nog een paar titels: *Wonderlijke avonturen van een Chinees* (Jules Verne), *Zoo'n rare Chinees*, *Hoe een arm Chineesje keizer werd*, *De erfenis van den Chinees*, *De geheimzinnige Chinees* (Kwartjesboek), *San-Yan en de "Zwarte tijger"*, *Puk en Muk in China* en *Toen de honger kwam*.

Bram van IJperen

150 jaar Jules Verne - Aflevering 3

Naar aanleiding van de inrichting van onze etalage met boeken van Jules Verne heeft auteur Karol Van Bastelaar ons zijn *Jules Verne Gids* cadeau gedaan.

Deze in 2005, honderd jaar na de dood van Jules Verne, geschreven gids bevat een portret van de schrijver, onbekende en verrassende aspecten van zijn werk, een bespreking van meer dan 150 voorspellingen en probeert tevens de vraag te beantwoorden of Jules Verne a-technisch was. Dit naslagwerk, dat meer dan 300 bladzijden telt, geeft behalve informatie over deze beroemde auteur ook het tijdsbeeld weer van de 19^e eeuw, een tijd van vele ontdekkingen en uitvindingen.

Er wordt een hoofdstuk gewijd aan wat vooraf ging aan het schrijven van *De Wonderreizen* en helden, schurken, wilde negers en andere personages worden extra belicht. De auteur neemt onder meer de thema's schipbreuk, seks en krankzinnigheid onder de loep en ook de onbekende en onverwachte genres. Een van deze afwijkende boeken, *Parijs in de 20^e eeuw*, wordt nog eens speciaal uitgelicht, evenals alle fantastische voertuigen, die in de boeken voorkomen.

Van Bastelaar bespreekt ook de wereld ná de wonderreizen; veel schrijvers na hem hebben boeken over dezelfde fantastische

onderwerpen geschreven. De meest bekende hiervan zijn Paul d' Ivoi (1856-1915) en Herbert George Wells (1866-1946). Reacties van tijdgenoten, zoals George Sand, Emile Zola en journalisten van een aantal vooraanstaande kranten en tijdschriften, krijgen een uitgebreide bespreking.

Als vijf redenen om de boeken van Verne te (her)lezen worden genoemd: 1 Het zijn aantrekkelijke reisverhalen. 2 Het is een veelzijdig oeuvre: behalve reisverhalen telt het ook historische, politieke, liefdes-, spook-, sociale- en avonturenromans. 3 De invloed op zijn toekomst, óns heden. 4 De onvergetelijke illustraties. 5 De nostalgie.

In bijlage 2 (in de eerste bespreekt de schrijver 150 voorspellingen die Jules Verne in zijn boeken deed) worden al zijn boeken besproken. In bijlage 3 noemt hij een aantal bronnen voor wie nóg meer over Verne wil weten. Het boek is verlucht met foto's van de vele lithografieën uit zijn boeken, portretten van de schrijver en zijn vrouw, en uitvindingen die betrekking hebben op zijn werk.

Ook voor wie nog nooit iets van Jules Verne heeft gelezen, is dit boek zo veelzijdig en aantrekkelijk, dat je na het lezen direct zin krijgt je in deze werken te gaan verdiepen! In onze bibliotheek zijn ze in vele vormen en drukken te leen.

Lot van den Akker